

Коваль Т., Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в контексті інтеграції дисциплін мистецького циклу. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.) / за ред. Н.О. Пахальчук; О.П. Демченко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. 675 с.

Автор

Коваль Т.В.
Koval T.V.

Назва

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в контексті інтеграції дисциплін мистецького циклу
Professional training of future primary school teachers in the context of the integration of the discipline of the art cycle

Ключові слова:

Мистецька освіта, інтеграція мистецтв, професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Art education, integration of arts, professional training of future primary school teachers

Анотації:

Стаття присвячена актуальним питанням мистецької освіти, перспективним підходам до інтегративного викладання мистецьких дисциплін. Проаналізовано вплив інтеграції мистецтв на формування професійного становлення майбутніх учителів початкової школи. Виокремлено концептуальні засади інтегративного підходу до навчання мистецтва в загальноосвітніх закладах, які є ключовими у професійній діяльності майбутніх вчителів початкової школи.

The article is devoted to current issues of art education, promising approaches to the integrative teaching of art disciplines. The influence of arts integration on the formation of professional development of future primary school teachers is analyzed. The conceptual principles of an integrative approach to teaching art in general educational institutions, which are key in the professional activity of future primary school teachers, are highlighted.

Вихідні положення щодо змісту й організації педагогічної освіти ґрунтуються в цілій низці програмних документів, серед яких – закон України «Про вищу освіту», «Концепція педагогічної освіти», «Національна доктрина

розвитку освіти України у ХХІ столітті» [1, с. 15]. Реалізація практичних завдань, зокрема підвищення престижу вищої освіти, у вищезгаданих нормативних документах висуває важливу проблему підвищення якості підготовки педагогічних кадрів та, одночасно, порушує питання розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів початкової школи.

Професійна діяльність майбутніх учителів початкових класів вважається однією з найбільш інтегрованих, складних, різнобічних. «Синергетичний підхід, що лежить в основі інтеграційних процесів у галузі освіти, повинен допомогти розв'язати протиріччя між змістом освіти, відбитим у програмах, підручниках, навчальних посібниках, і проблемами розвитку особистості, вихованням «людини культури» [2, с. 15].

Протягом останніх десятиліть проблема використання комплексу мистецтв у шкільній освіті розроблялась в галузі мистецької освіти науковцями Н. Аніщенко, Л. Масол, О. Рудницькою, О. Соколовою. Відповідно, Л. Масол, В. Орловим, Г. Падалкою, О. Рудницькою, О. Щолоковою та іншими. Такж була піднята і проблема готовності вчителів до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. Зокрема, В. Орлов зауважує, що зміст мистецьких дисциплін реалізується в школі через «особистість вчителя, ..., який володіє загальною, художньо-естетичною та професійною культурою, критичним і послідовним професійно-педагогічним мисленням, вільним від усталених стереотипів недавнього минулого» [3, с. 17].

Застосування «...феномену інтеграції дисциплін мистецького циклу набуває особливого значення у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Адже важливим її елементом є формування художньо-образного мислення майбутнього вчителя. А невід'ємною складовою художньо-образного мислення є оригінальність, яка розкривається через створення суб'єктивно нового продукту, не схожого на вже існуючі» [4, с. 125].

Мистецька освіта – це «самостійна освітня галузь, спрямована на розвиток у людини спеціальних здібностей і здатності до спілкування з художніми цінностями у процесі активної творчої діяльності» [5, с. 30]. «Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття базових компетентностей (загальнокультурних, художньо-пізнавальних, комунікативних тощо), формує прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя» [6, с. 156]. Відмінність мистецької освіти від інших галузей полягає, на думку О. Рудницької, у природному взаємопроникненні знань і продуктивної активності особистості, зумовленому неможливістю розкриття жодної інформації у галузі мистецтва без залучення людини до самостійної художньої діяльності (виконання, сприймання, інтерпретації тощо). «Ця діяльність стимулює прояви фантазії та образної уяви особистості. А наявність у ній творчого елемента забезпечує взаємозв'язок педагогічних впливів і саморозвитку людини, що є важливою умовою становлення критичності її мислення, вироблення потреби у постійному оновленні знань, прагнення до самовираження» [5, с. 30].

Мистецтво є найважливішим засобом залучення людини до загальнолюдських, духовних цінностей через власний досвід, особисте емоційне переживання. Саме «мистецтво виражає і формує ставлення людини до всіх явищ буття і до самої себе, а близькість педагога до мистецтва дозволить надати процесу навчання і спілкування з дітьми гуманно-особистісний характер» [7, с. 8].

Основною фундаментальною позицією мистецької освіти є єдність процесів формування духовної культури особистості, переходу від засвоєння інформації до розвитку світоглядної позиції людини засобами мистецтва. Тому «критерієм педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін є рівень професіоналізму, що вимагає специфічних знань й умінь сприймати, перетворювати, зберігати та використовувати художню інформацію, закарбовану у мистецьких творах, з метою навчання та виховання учнівської молоді. Завдання освіти – культурні цінності, до яких в процесі навчання має долучитися людина» [8, с. 36].

Викладання предметів мистецького циклу початкової школи буде максимально ефективним, коли робота вчителя буде базуватися на концептуальних засадах інтегративного підходу до навчання мистецтва в загальноосвітніх закладах, а саме: «...теоретичне обґрунтування; взаємозалежність структурних компонентів педагогічної системи (цілі — зміст — процес — результат — оцінювання); взаємодія основних змістових ліній державного стандарту (музичне, візуальне та синтетичні мистецтва); єдність компонентів змісту освіти (сприйняття — аналіз-інтерпретація — практична діяльність — творчість)» [6, с. 36].

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до інтегрованого викладання, комплексу та синтезу дисциплін мистецького циклу, «...забезпечує цілісний природний художньо-естетичний розвиток особистості, сприяє поглибленню оволодіння майбутніми вчителями суміжними видами мистецтва та інтерпретаційними вміннями...» [9, с. 212], вдосконалює становлення та розвиток їх художньо-естетичної компетентності і мистецької культури.

Список літератури

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») // Освіта. – 1993. – №44-46. – С. 2-15.; Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. – 2002. – №17. – С. 2-7.; Концепція педагогічної освіти від 23 грудня 1998 р. – К., 1998. – 20 с.
2. Доманский В. А. Литература и культура : [учебное пособие] / В. А. Доманский. М. : Флинта : Наука, 2002. 368 с.
3. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: монографія / В. Ф. Орлов; заг. ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. 276 с.
4. Demchenko O., Koval T., Vatso M., Lyumar Y., Turchyna I. Развитие рефлексивного компонента готовности будущих педагогов к работе с одаренными детьми во время тренинговых занятий. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th-23th. 2020. P. 119-132.

5. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібн. / О.П. Рудницька. К., 2002. С. 29- 30.
6. Мосол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
7. Юсов Б.П. Законы Вселенной и законы культуры // Педагогика искусства и интеграция. Материалы Международной конференции. М., 2001. С.8.
8. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С.И. Гессен. М.: Школа Пресс, 1995. 448 с.
9. Коваль Т.В., Граб О.Д. Розвиток творчої особистості майбутнього педагога засобами народного музичного мистецтва / Т.В. Коваль, О.Д. Граб // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 74. 216 с. Т. 2. С. 211-215.